

Teško je zamisliti zemlju takvih kontrasta kao što je Nepal. Zemlja dvije najveće svjetske religije-hinduizma i budizma i preko trideset naroda i plemena, iako jedna od najsiromašnijih država na planeti je dom najsrećnijih i duhovno najuravnoteženijih ljudi koje sam sreo na svojim putovanjima. Na ulicama milionskog Katmandua od jutra do večeri vlada neopisiva gužva. Ulicama bez trotoara, bez saobraćajnih znaka i signalizacije kreću se automobili, motori, bicikli, rikše, pješaci, krave, psi a majmuni skaču sa grane na granu i po simsovima zgrada. Ipak, sve se odvija u potpunoj harmoniji, nema vike, svađe, ljudi su strpljivi i predusretljivi prema strancima. Ukliješten između dvije najmnogoljudnije zemlje na svijetu, Nepal i danas plaća cijenu vjekovne izolovanosti.

Nepal je, ipak, najpoznatiji po spektakularnim prelivima svog pejzaža. Sve što smo vidjeli leteći helikopterom do podnožja "Planine duše", ostavilo nas je bez daha. Od zelenih, kaskadno poređanih pirinčanih polja, preko šumovitih brda ispresijecanih stotinama pjenušavih rijeka sa fascinirajućim vodopadima, pa do zastrašujućih planinskih kolosa, čiji vrhovi vječito okovani snijegom i ledom, podupiru nebo nepoznate plave nijanse. Slike za nezaborav.

A nezaboravna je i slika Manaslua, Planine duše, koju smo ugledali odmah po dolasku u selo Sama Gaun na početnu tačku, kao i sve slike doživljene do vrha našeg najvećeg životnog uspona. Ljepota sa kojom smo se sreli doživljavajući ovu planinu prevazilazila je sve himalajske fotografije, filmske zapise, sve zapise pronađene na mnogim internet prezentacijama i časopisima. Prevazilazila je ljepotu iz snova našeg prvog odlaska u Himalaje, sanjanih godinama...

Manaslu je jedan od 14 himalajskih vrhova viših od 8000 metara. Visok 8163m., osmi je vrh na svijetu po visini, ali od tih četrnaest, jedan od tehnički najtežih i najopasnijih. Za 52 godine, od kad je prvi put ispenjan, manje od 300 alpinista iz cijelog svijeta je stajalo na njegovom vrhu, a na njegovim padinama su, zauvijek, ostala 64 ljubitelja visina. Poređenja radi, najviši vrh na svijetu, Mont Everest je popelo 3500, ili, 12 puta više planinara.

Sticajem okolnosti, kineskom blokadom Tibeta, ove godine su onemogućeni usponi na Everest i Čo Oju sa sjeverne strane, tako da je Manaslu, po prvi put, postao meta velikog broja komercijalnih ekspedicija. U baznom kampu na 4800 m. našlo se 350 planinara iz cijelog svijeta. Iskoristili smo jedinstvenu priliku da na našem prvom susretu sa Himalajima vidimo svjetsku penjačku elitu. Upoznali smo Huanita Orazabala, Edurne Pasaban, Kingu Baranowsku, Nives Meroi, Romana Beneta, ljude, rekordere, zvijezde velikih alpinističkih nacija. Naš vođa, iskusni planinarski vuk i veliki strateg planinarskog ekspedicionizma, Dragan Jaćimović nam je govorio da ne budemo impresionirani njima, jer "nijesu ništa bolji od bilo kog od vas, osim što imaju bolju opremu". Upozoravao je da je za uspjeh najvažnije poštovati planinu i njene zakone. Ovi "poznati" koji se uzdaju u rutinu i iskustvo, često svoju nadmenost plate najvišom cijenom.

"Planina duše" ili, kako je alpinisti često zovu, "Planina ubica" testirala je našu spremu, znanje, iskustvo, strpljenje, taktiku, snagu tijela i duha preko 40 dana. Bilo je to vrijeme najvećih životnih iskušenja kroz koje su prošli četrnaest članova ekspedicije iz Slovenije, Hrvatske, BiH, Srbije, Crne Gore i Italije, predvođenih Draganom Jaćimovićem. Toliko je trajao boravak u carstvu leda i snijega. Svaki novi dan bio je novo iskustvo i nova taktika u borbi za milost planine. Ko, ovdje, ne shvati da je planina gospodar, taj nema nikakve šanse da se nađe na njenom vrhu, a mnogi zauvijek ostanu u njenim ledenim njedrima.

U početku je sve išlo po planu. Bazni kamp na 4800 m, aklimatizacija na tu visinu, prvi visinski kamp na 5700 m. i pomjeranje visinske granice na koju smo aklimatizovani. Na toj visini odustaje najstariji član ekspedicije Muhamed Gafić, prethodno je u bazi zbog zdravstvenih problema ostao Zdenko Marić. Planina nemilosrdno vrši selekciju. Dragan Bulatović i ja, dobro podnosimo. Zbog bezbjednosti, raspoređujemo se u dvije grupe. Prva grupa odlazi na aklimatizaciju u c-2 na 6800 m. I, taman kad smo se mi iz druge grupe spremali za taj uspon, naš vođa radio vezom naređuje povlačenje, jer prognoze najavljuju obilne sniježne padavine. Vraćamo se u bazu iz c-1, prva grupa silazi iz c-2 i nekako izbjegava lavinu koju jedva preživljava naš najbolji Šerpas Padava, desetostruki osvajač Everesta. Narednih 11 dana snijeg pada bez prestanka, u baznom kampu se borimo da sačuvamo šatore od zatrpavanja. Vrijeme curi, raste nervoza i zebnja, da li ćemo uopšte dobiti šansu da pokušamo uspon na vrh. U visinama bjesni mećava, strpljenje je na izmaku. Da li će toliko uloženog truda, priprema, novca biti uzaludno? Mnogi nemaju dovoljno psihičke snage da izdrže iskušenje koje je nametnula planina. Nervozu pojačava činjenica da svaki dan po neka ekspedicija napušta bazni kamp. Dragan Jaćimović i Henri Tod dali se u akciju, pokušavaju nagovoriti gajdove i vođe pojedinih ekspedicija da ostanu još koji dan. Sa onima koji ostaju dogovara se strategija, ako se vrijeme popravi...

I onda, kada smo izgubili svaku nadu, sunce obasjava planinu, gledamo neizrecivu ljepotu Himalaja. Zbog velikog snijega koji je napadao, udružujemo više ekspedicija za juriš na vrh. Prema prognozama, imamo samo četiri lijepa dana, prije dolaska novog talasa padavina. Šerpasi probijaju prvi, postavljaju novu fiksnu užad, opremaju se novi visinski kampovi. Prvi dan izlazimo do c-1 na 5700 m. Drugi dan, kroz dugački strmi kuloar u kojem je 1991. godine poginulo 16 penjača i Šerpasa u stravičnoj lavini, savlađujući nekoliko kraćih i dužih vertikalala i pod stalnom prijetnjom ledničkih pukotina, lavina i sniježnih seraka koji vise iznad nas, stižemo do c-2 na 6400 m. Prva grupa je izašla na nivo ranijeg c-2 na 6800 m i čeka da se neko probije do c-3, mi ih, pod teretom šatora, hrane, gasa i opreme, a bez podrške Šerpasa koji, gore, pokušavaju probiti, stižemo na toj visini. U tom kampu prva grupa nije zatekla ništa, 3 šatora, 6 boca kiseonika i nešto lične opreme ostalo je, nakon aklimatizacionog uspona, ispod novog sniježnog pokrivača debelog 5 metara! Sjutradan ujutru, svi zajedno ulazimo u zonu potpuno zaleđenih vertikalala. Fiksna užad i klinovi pod teretom penjača jedva izdržavaju. Na 7000 stavljamo maske i uključujemo kiseonik. Podešavam protok na 1,5 l/s, Dragan na 2. Sada je

mного lakše. Na 7200 poginuli alpinista leži na površini lednika, i podignutom rukom pozdravlja penjače. Žmarci prolaze niz kičmu. Brzo zaboravljam ovu scenu, gledam u dereze penjača iznad sebe i izbjegavam komade leda koji padaju. Traverziramo preko potpuno zaleđenog lednika u koji dereze gotovo ne ulaze. Osigurani tankim prusikom koji je vezan za ledne klinove gledamo niz padinu. Komadi leda koji otpadaju posle svakog udara cepina padaju stotine metara dolje i završavaju negdje u ledničkim pukotinama.

Na malom platou na visini od 7450 m. čekaju nas šatori i prijeko potreban odmor. Saznajemo da je 20 članova Russelove ekspedicije danas pokušalo uspon. Na žalost, bezuspješno. Morali su se vratiti sa samo stotinak metara ispod vrha. Zalihe kiseonika su im isticale a bilo je suviše kasno. Na ovim visinama je svaki minut života vrijedan i postoje vremenski okvori u koje se morate uklopiti.

Poslije neprospavane noći zbog visine i gužve jer nas je u šatoru bilo petoro, i kakvog takvog odmora, u 3 ujutru krećemo u završni juriš. Izuzetno je hladno, duva vjetar, na nebu milioni zvijezda. Ispred šatora skoro pola sata čekamo da Šerpasi pomognu Raši da nazuje cipele. Ostavio ih u predsoblju šatora i zaledile. Čekajući, hladnoća ulazi u kosti. Osjećam da mi se hlade prsti na nogama, što mi pojačava nervozu. Konačno krećemo. Staza, najprije ide blagom uzbrdicom pa onda ravnicom preko koje duva jak vjetar hodamo oko pola sata. A onda ponovo uspon. Dosta strm i dugačak. Tu se razvlači kolona, svijetla čeonih lampi ispod nas svjedoče da neki ozbiljno zaostaju. Grupa sa kojom sam ja napreduje dobro i predvodi kolonu. Tu su Nina, Muri, Profesor, Doktor Čele, Raša. Radio vezom obavještavamo vođu u bazi o stanju ekipe i poziciji,

Pri vrhu, Šerpasi nijesu stigli da izfiksiraju izuzetno strmu dionicu. Nas nekoliko prvih ne čekamo. Cepin u ruke i prepenjavamo poslednje desetine metara bez ikakvog osiguranja. U 10 sati, 4.oktobra, izlazimo tamo gdje nema više. Vrh, nebo, ivica svijeta. Na stotine kilometara unaokolo vrhovi koji probijaju oblake. Naviru emocije, suze. Čvrst zagrljaj sa Draganom, i ne razmišljamo o tome da smo prvi Crnogorci koji su se ikada našli na vrhu iznad 8000 metara! Sa zemljom smo vezani pupčanom vrpcom, ovim vrhom, ali smo na nebu i tako se osjećamo. Strašan umor ne dozvoljava euforiju, ali, tijelo treperi osjećajem blaženstva. Ovo je trenutak za koji valja živjeti, za koji valja podnijeti sve muke i probleme. Kako se sve to zaboravi u samo jednom trenu koji pomjera granicu mogućeg. Trenu koji nas je upisao u vječnu knjigu Planine duše!

Povratak je donio pravu dramu. Iscrpljeni, članovi ekspedicije su se spuštali svako svojim ritmom. Najumorniji prave dodatnu grešku, zadržavaju se u c-3 da bi se odmorili. Samo nekoliko nas, Nina, Doktor i ja uspijevamo sići do planiranog kampa na 6400 m. u toku dana. Šerpasi su

bođrili posustale. Niz padinu članovi neke druge ekspedicije spuštali su mladog francuskog alpinistu koji je dobio edem mozga na c-3. Na žalost, nije mu bilo spasa. Preminuo je u toku noći u baznom kampu. Noć je uveliko obđrila Manaslu, a neki penjači su bili visoko gore izloženi udarima vjetra i sniježne mećave. Sjutradan sam saznao da su neki halucinirali i u potpunom bunilu i uz pomoć Šerpasa nekako su stigli do 6800 m. gdje su iskoristili prazne šatore drugih ekspedicija. nekoliko njih je nastavilo dolje. Nina, Doktor i ja smo gledali kako se prema našem kampu spušta nekoliko svjetlećih tačkaka. Ponekad bi nestale tako da je izgledalo da nema nikoga na stazi. Nijesmo znali šta da radimo. Razmišljali smo da krenemo nazad u susret, jer smo znali da je neko iz naše ekspedicije. Onda su tri Šerpasa razmontirali jedan od šatora i krenuli gore, a mi se povukli u naše šatore spremajući čaj. Nedugo zatim stigao je Italijan Marko Salvi, blijed kao smrt. Pola sata posle toga stigao je Profesor Dejan Apostolović u znatno boljem stanju. I kad smo mislili da je sve završeno dobro, pored mojeg i doktorovog šatora se sručila Simona. Srećom, već smo bili skuvali čaj i raspremili vreće za spavanje pa smo joj pružili neophodnu pomoć da se povrati od iscrpljenosti i hladnoće. Sigurno će neki dobro zapamtiti greške, kao što su prekomjerno zadržavanje na vrhu i u kampu c-3, i izvući pouke za neku sledeću ekspediciju.

Narednog dana smo bezbjedno stigli u bazni kamp, na sigurno. Iz doline, na planinu navlačili su se gusti oblaci. Manaslu, čvrsto, za ovu godinu zatvara svoja vrata. Ko je uspio, uspio. A uspjelo je svega tridesetak penjača od 350 koliko ih je došlo sa namjerom da penje ovaj vrh.

Vratili smo se sa ove planine nekako čudno smireni i ispunjeni. Ova planina nas je naučila više nego sve druge zajedno. Naučila nas je strpljenju koje je osnov svake bitke, svakog uspjeha. A ovaj uspjeh je najveći u istoriji crnogorskih planinarskih sportova. Na jednoj od najviših i najnepristupačnijih tačkaka na svijetu na visini od 8163 metra, zaviorila se zastava Outdoor kluba Podgorica

Milan Radović